יג: מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

לא יגרע מצדיק עיניו. נותן עיניו במעשה הצדיקים לשלם להם (ג) אף לימים רבים מדה כמדה: **וכאה וילא ממנה שאול.** שהיה לעוז: **וכה וילאם ממנו אסתר.** כתרגום של מגילה(ד) מייתם מרדכי ועושהו עשירי לשאול ומשאול עד בנימין וכתיב היא אסתר בת דודו(ה) ואין לו ראיה אחרת ככתובים שילאה משאול: **מסרסן.** לגלה והוא לגיעות שלא יתפרסם הדבר שמסר לה סימנין: **שנאמר לא יגרע מצדיק עיניו.** וסיפיה דקרא ויושיבם לנצח ויגבהו והיינו גדולה לדורות: **ואם הגים דעשו כו'.** הכי סמכי קראי ויושיבם לנצח ויגבהו ואם אסורים בזקים על ידי שמגביהין עצמן באין לידי עניות ויסורים: **ומוכנים.** מחמת נקיות שלא תהא מאוסה לגדיק משכיבתו של אחשורוש: **אדון על עבדיו.** ויקלוף פרעה על שני סריסיו(ו): **לשון עוררסי.** שם מקום: **לא ראינו שינה.** מתוך שהיתה מכינה עליו היה מרבה בתבשיל ומלא לשתות: **משמרתי ומשמרתך.** אתה ממונה על עבודה אחת ואני ממונה על עבודה אחרת: כ"ג **אחר הדברים האלה גדל המלך(ז) את המן וגו'.** בתר בגתן ותרש כתיב: וקא בעי הש"ס **אחר מאי.** מה העיד עליו הכתוב שלא גילו עד שלא מעשה הזה: **אחר שברא הקדוש ב"ה רפואה למכה.**

[1]לא יגרע מצדיק עיניו בשכר צניעות שהיתה בה ברחל זכתה ויצא ממנה שאול ובשכר צניעות שהיה בו בשאול זכה ויצאת ממנו אסתר [2]ומאי צניעות היתה בה ברחל דכתיב [3]ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי אחי אביה הוא והלא בן אחות אביה הוא אלא אמר לה מינסבא לי אמרה ליה אין מיהו אבא רמאה הוא ולא יכלת ליה אמר לה [4] אחיו אנא ברמאות אמרה ליה ומי שרי לצדיקי לסגויי ברמיותא אמר לה אין [5]עם נבר תתבר ועם עקש תתפל אמר לה ומאי רמיותא אמרה ליה אית לי אחתא דקשישא מינאי ולא מנסיב לי מקמה [6]מסר לה סימנים כי מטא ליליא אמרה השתא מיכספא אחתאי מסרתינהו ניהלה והיינו דכתיב [7]ויהי בבקר והנה היא לאה מכלל דעד השתא לאו לאה היא אלא מתוך סימנין שמסרה רחל ללאה לא הוה ידע עד השתא לפיכך זכתה ויצא ממנה שאול ומה צניעות היתה בשאול דכתיב [8]ואת דבר המלוכה לא הגיד לו אשר אמר שמואל (ט) זכה ויצאת ממנו אסתר [9]ואמר רבי אלעזר כשהקב"ה פוסק גדולה לאדם פוסק לבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות שנאמר [10]ויושיבם לנצח ויגבהו (וגו') ואם הגים דעתו הקב"ה משפילו שנאמר [11]ואם אסורים בזקים וגו' [12]ואת מאמר מרדכי אסתר עושה אמר רבי ירמיה שהיתה מראה דם נדה לחכמים [13]כאשר היתה באמנה אתו אמר רבה בר לימא [14](משמיה דרב) שהיתה עומדת

וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי. ואם תאמר והא לא כי' שם הנמצא שלא' חדשים שהרי בכל יום היה אותו לשע מלוי אלה וי"ל שהיתה משמשת במוך:

מחיקו של אחשורוש וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי [15]בימים ההם ומרדכי יושב בשער המלך קצף בגתן ותרש אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן הקציף הקב"ה אדון על עבדיו לעשות רצון צדיק ומנו יוסף שנאמר [16]ושם אתנו נער עברי וגו' עבדים על אדוניהן לעשות נם לצדיק ומנו מרדכי [א] דכתיב[10] ויודע הדבר למרדכי וגו' [17]אמר רבי יוחנן בגתן ותרש [18]שני טרסיים הוו והיו מספרין בלשון טורסי [19]אומרים מיום שבאת זו לא ראינו שינה בעינינו בא ונטיל ארס בספל כדי שימות והן לא היו יודעין כי מרדכי מיושבי לשכת הגזית היה והיה יודע בשבעים לשון אמר לו והלא אין משמרתי ומשמרתך שוה אמר לו אני אשמור משמרתי ומשמרתך והיינו דכתיב [20]ויבקש הדבר וימצא שלא נמצאו במשמרתן [21]אחר הדברים האלה [22](אחר מאי) אמר רבא אחר שברא הקב"ה רפואה למכה דאמר ר"ל אין הקב"ה מכה את ישראל אא"כ בורא להם רפואה תחילה שנאמר [23]כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים אבל אומות העולם אינו כן מכה אותן ואח"כ בורא להם רפואה שנאמר [24]ונגף ה' את מצרים נגוף ורפוא [25]ויבו בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו אמר רבא בתחילה במרדכי לבדו ולבסוף בעם מרדכי ומנו רבנן ולבסוף בכל היהודים [26]הפיל פור הוא הגורל תנא כיון שנפל פור בחודש אדר שמח שמחה גדולה אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה ולא היה יודע [27]שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד [28]ישנו עם אחד אמר רבא ליכא דידע לישנא בישא כהמן אמר ליה תא ניכלינהו אמר ליה מסתפינא מאלהיו דלא ליעביד בי כדעבד בקמאי אמר ליה ישנו מן המצות אמר ליה אית בהו רבנן אמר ליה עם אחד הן שמא תאמר קרחה אני עושה במלכותך מפוזרין הם בין העמים שמא תאמר אית הנאה מינייהו מפורד כפרידה זו שאינה עושה פירות ושמא תאמר איכא מדינתא מינייהו ת"ל בכל מדינות מלכותך ודתיהם שונות מכל עם דלא אכלי מינן ולא נסבי מינן ולא מנסבי לן ואת דתי המלך אינם עושים דמפקי לבולא שתא בשה"י פה"י ולמלך אין שוה להניחם דאכלו ושתו ומבזו ליה למלכות ואפילו נופל זבוב בכוסו של אחד מהן זורקו ושותהו ואם אדוני המלך נוגע בכוסו של אחד

הכסף נתון לך. גימטריא דהכסף עולה הע"ן רמז לו שיתלה עליו(ט):

מהן חובטו בקרקע ואינו שותהו [29]אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף וגו' אמר ריש לקיש גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליהן לשקליו והיינו דתנן אמ"[30]באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים [31]ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך אמר רבי אבא

משל

העמידה לבא לאחר זמן: **כרפאי לישראל.** ואחר כך נגלה עון אפרים ע"י מכה שאחי מביא עליהן: **הפיל פור.** ומהו פור הוא הגורל מיום ליום באחז יום יפול הגורל וכן מחודש למודש והגורל של כולן הטיל ביום אחד ונפל לו הגורל על (ד) אחד: **כשבעה באדר מת משה.** שנאמר והעם עלו מן הירדן בעשור לחודש הראשון (יהושע ד) לא מהם למפרע שלשים יום באבלו של משה ושלשה ימים שהכינו להם לילה שנאמר הכינו לכם לילה כי בעוד שלשה ימים אתם עוברים וגו' (שם א) הרי בשבעה באדר מת משה: **וכשבעה באדר נולד.** דכתיב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום (דברים לא) היום מלאו ימי ושנותי מ). כדאי הלילה שתכפר על המיתה: **אים כהו רבנן.** מתשובתו של המן אנו למדין שכך היה אחשורוש משיבו: **קריבה אני עושה במלכותך.** שמלכות אחת מגיעה מהם: **מדינתא.** מדינה קטנה: **ולא נסבי מינן.** נשים: **ואם דתי המלך אינם עושים.** לוגונגיות ומסים וגולגליות וארנונות אינן נותנין: **דמפקי ליה לשתא בשה"י פה"י.** שבת היום פקח היום ואנו אסורים במלאכה: **אין שוה.** אין נאה ואין חשש להניחן: **משמיעין.** בית דין מכריזין שיביאו שקלים למקדש: **ועל הכלאים.** שגדלו הזרעים קלת ונילן ניכר ועוקרין אותן משדותיהן בהכרזת בית דין:

משל

[1]לא יגרע מצדיק עיניו בשכר צניעות שהיתה בה ברחל זכתה ויצא ממנה שאול ובשכר צניעות שהיה בו בשאול זכה ויצאת ממנו אסתר [6]ומאי צניעות היתה בה ברחל דכתיב [2]ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי אחי אביה הוא והלא בן אחות אביה הוא אלא אמר לה מינסבא לי אמרה ליה אין מיהו אבא רמאה הוא ולא יכלת ליה אמר לה [6] אחיו אנא ברמאות אמרה ליה ומי שרי לצדיקי לסגויי ברמיותא אמר לה אין [3]עם נבר תתבר ועם עקש תתפל אמר לה ומאי רמיותא אמרה ליה אית לי אחתא דקשישא מינאי ולא מנסיב לי מקמה [3]מסר לה סימנים כי מטא ליליא אמרה השתא מיכספא אחתאי מסרתינהו ניהלה והיינו דכתיב [4]ויהי בבקר והנה היא לאה מכלל דעד השתא לאו לאה היא אלא מתוך סימנין שמסרה רחל ללאה לא הוה ידע עד השתא לפיכך זכתה ויצא ממנה שאול ומה צניעות היתה בשאול דכתיב [5]ואת דבר המלוכה לא הגיד לו אשר אמר שמואל (ט) זכה ויצאת ממנו אסתר [7]ואמר רבי אלעזר כשהקב"ה פוסק גדולה לאדם פוסק לבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות שנאמר [10]ויושיבם לנצח ויגבהו (וגו') ואם הגים דעתו הקב"ה משפילו שנאמר [11]ואם אסורים בזקים וגו' [12]ואת מאמר מרדכי אסתר עושה אמר רבי ירמיה שהיתה מראה דם נדה לחכמים [13]כאשר היתה באמנה אתו אמר רבה בר לימא [14](משמיה דרב) שהיתה עומדת

וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי. ואם תאמר והא לא כי' שם הנמצא שלא' חדשים שהרי בכל יום היה אותו לשע מלוי אלה וי"ל שהיתה משמשת במוך:

מחיקו של אחשורוש וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי [15]בימים ההם ומרדכי יושב בשער המלך קצף בגתן ותרש אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן הקציף הקב"ה אדון על עבדיו לעשות רצון צדיק ומנו יוסף שנאמר [16]ושם אתנו נער עברי וגו' עבדים על אדוניהן לעשות נם לצדיק ומנו מרדכי [א] דכתיב[10] ויודע הדבר למרדכי וגו' [17]אמר רבי יוחנן בגתן ותרש [18]שני טרסיים הוו והיו מספרין בלשון טורסי [19]אומרים מיום שבאת זו לא ראינו שינה בעינינו בא ונטיל ארס בספל כדי שימות והן לא היו יודעין כי מרדכי מיושבי לשכת הגזית היה והיה יודע בשבעים לשון אמר לו והלא אין משמרתי ומשמרתך שוה אמר לו אני אשמור משמרתי ומשמרתך והיינו דכתיב [20]ויבקש הדבר וימצא שלא נמצאו במשמרתן [21]אחר הדברים האלה [22](אחר מאי) אמר רבא אחר שברא הקב"ה רפואה למכה דאמר ר"ל אין הקב"ה מכה את ישראל אא"כ בורא להם רפואה תחילה שנאמר [23]כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים אבל אומות העולם אינו כן מכה אותן ואח"כ בורא להם רפואה שנאמר [24]ונגף ה' את מצרים נגוף ורפוא [25]ויבו בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו אמר רבא בתחילה במרדכי לבדו ולבסוף בעם מרדכי ומנו רבנן ולבסוף בכל היהודים [26]הפיל פור הוא הגורל תנא כיון שנפל פור בחודש אדר שמח שמחה גדולה אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה ולא היה יודע [27]שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד [28]ישנו עם אחד אמר רבא ליכא דידע לישנא בישא כהמן אמר ליה תא ניכלינהו אמר ליה מסתפינא מאלהיו דלא ליעביד בי כדעבד בקמאי אמר ליה ישנו מן המצות אמר ליה אית בהו רבנן אמר ליה עם אחד הן שמא תאמר קרחה אני עושה במלכותך מפוזרין הם בין העמים שמא תאמר אית הנאה מינייהו מפורד כפרידה זו שאינה עושה פירות ושמא תאמר איכא מדינתא מינייהו ת"ל בכל מדינות מלכותך ודתיהם שונות מכל עם דלא אכלי מינן ולא נסבי מינן ולא מנסבי לן ואת דתי המלך אינם עושים דמפקי לבולא שתא בשה"י פה"י ולמלך אין שוה להניחם דאכלו ושתו ומבזו ליה למלכות ואפילו נופל זבוב בכוסו של אחד מהן זורקו ושותהו ואם אדוני המלך נוגע בכוסו של אחד

הכסף נתון לך. גימטריא דהכסף עולה הע"ן רמז לו שיתלה עליו(ט):

מהן חובטו בקרקע ואינו שותהו [29]אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף וגו' אמר ריש לקיש גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליהן לשקליו והיינו דתנן אמ"[30]באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים [31]ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך אמר רבי אבא

משל

מקרלי דכתיב וינכו כני ישראל את משה בערבות מואב שלשים יום, וכתיב ויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב שלשים יום, וכתיב ומשה בן מאה ועשרים שנה בעת מותו לא כהתה עינו ולא נס לחה כוחו, וכתיב כי כעוד שלשת ימים אתם עוברים את הירדן וגו', וכתיב והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון, לא מהם ל"ג למפרע, תמצא שבשבעה באדר מת משה, ומנין שבשבעה באדר נולד, שנאמר ויאמר אליהם בן מאה ועשרים אנכי היום וגו' מה ת"ל היום, היום מלאו ימי ושנותי (מסה יב ג). משמיעין על השקלים. בהכרזת בית דין (לקמן כט ב) שיהו ישראל מכינין תרומת שקלים בעוד שהיה בית המקדש הפנוי, חדש והבא לי קרבן מתרומה חדשה (חולין ק ב). ועל הכלאים. משמיעין שלא יזרע כלאים (שם מנחות יז: לו: לעקור כלאי הזרעים הנעקרים בין ההבואה (לקמן כט ב).

מסורת הש"ס

ג) ס"ב קכג. ע"ש, ב) ס"ל וכי מעט הכוח יומת מעייל לה לגבך מה עשה יעקב מסר, ג) [בכתיב קכ. ע"ש], ד) [כילקוט ומע"י לחמן], ה) [לעיל ג. ע"ש], ו) [כילקוט לחמן מלי אמר], ז) [קדושין לח. סוטה יב:], ח) שקלים פ"ז מ"ג מ"ל לקמן כט. מ"ק ו., ט) [תרגום שני כ ה], י) [אסתר כז.], כ) [כתובות מז.], ל) [מחשיכות], מ) [סוטה יג:], נ) עיין תוספות לקמן כז. ד"ה ותמי (ומו'),

גליון הש"ם

גמ' שני טרסיים. עי' חולין דף מז ע"ב תד"ה מטליים:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר לה אי רמאי הוא אמוי אמא כרמאות: (ב) שם אמר שמאל לפיכך זכה ולאמא ממנו אסתר אסתר מאי היא דכתיב אין אסתר מגדת ואמר רבי אלעזר וכו' שנאמר לא יגרע מצדיק עיניו ויושיבם לנצח: (ג) תש"י ד"ה לא יגרע וכו' לגלם להן גמולן לף לימים: (ד) ד"ה הפיל פור וכו' הגורל על אדר הס"ד:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (לכתיב) תו"מ:

רבינו חננאל

אמר לו והלא אין משמרתי ומשמרתך שוה. אמר לו אני אשמור משמרתי ומשמרתי. פי' אמר לו אני אשמור משמרתי בתחילת הלילה עד החק שאנו קבועים ואשמו(ו)ר עוד ממך בחצי הלילה במשמרתך. ועשו כך. ונתבקש במשמרתו שבתחילת הלילה. שכל שומר בתחילת הלילה כשישמוד אחר לשמור. ישן מי שכבר שמר, ונמצא זה (ו)שומר שלא במשמרתו. לפיכך נחבררה עליו העיצה. אין הקב"ה מכה את ישראל עד שבורא להן רפואה, שנ' כרפאי לישראל וגו'.

מוסף רש"י

מסר לה סימנים. מסר לה יעקב סימנין לרחל שתאמר לו בלילה בכבכה (רשב"ם ב"ב קכג.), **והלא אין משמרתי ומשמרתך שוה.** כל מינוי שהאדם ממונה עליו ומטיל עליו לעשותו קרוי משמרת (במדבר ג ז ושי' רש"י ע"ז לח. שפי' עוזרי הטף שומרי הכלים וח"א מהרש"א כאן). **בשבעה באדר מת משה.** נפ"ק דקידושין (לא.) ילפינן לה

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com